

ESCINDIR

de *scire* 'saber'. □ 1.^a doc.: Llull. *Esciental. Escientar. Escible*.

CPT.: (E)scientment.

Escilla, pres del ll. *scilla* id.
DERIV.: *Escillaina. Escillitic*.
CPT.: *Escillipicrina. Escillotoxina*.

Escinc, pres del gr. *σχιγχος*, ll. *scincus*, id.
DERIV.: *Escincids*.

ESCINDIR, pres del ll. *scindere* 'esquinçar', 'partir, asclar', 'dividir'. □ 1.ª doc.: *AlcM* (no *DOrt.* ni *DFa.*).

DERIV.: *Escissió* [1868, *SLitCosta*], ll. *scissio*, -onis, 'tallament', 'divisió'. *Abscissa*, pres del ll. *abscissa linea*, participi de *abscindere* 'arrencar, tallar, separar'; *abscissió. Prescindir* [*prec-*, 1695, *Lacav.*], pres de *praescindere* 'separar', adoptat en sentit de separació mental; *prescindible* i *imprescindible* [*Belv.*]. *Rescindir* [1695, *Lacav.*], pres del ll. *rescindere* pròpiament 'tallar, fendre', ja clàssic en el sentit de 'anullar (un pacte)' (*Ciceró*, etc.), *rescindible*; *rescissió* [*Belv.*], *rescissori*. +*Escoixendre* ant. [*escuxendre*, *Cerverí, Rossinyol*, 275] 'esgarapar, esgarrinxar, lacerar', poc usat ja en cat. antic (el recullén *JMarc* i *L. Aversó*), més en oc. ant. *escoissendre* 'déchirer, rompre; égratigner', del ll. *EX-CON-SCINDERE*: la darrera d'aquestes accs. és la que convé al passatge del *Rossinyol*, car es tracta d'una vella que agraideix un home d'edat madura però fort. Però viu en el *Rosselló* 'première labour donnée aux terres', segons una obra agronòmica citada *DAG.*, s. v. *escoixendre*.

Escintilla, escintillar, V. *centella* *Esciografia*, V. *esciatèric*

ESCIRRE, pres del ll. *scirrhos*, gr. *σχιρρός* id. (i *σχιρρός* 'dur' com a adjectiu). □ 1.ª doc.: 1905, *Bulbena (cirre)*. Més aviat s'havia dit *esquirro* [*Lab.* 1839; *MAguiló, Po.*], *esquirre* (*DOrt.*).

DERIV.: *Escirrós* o *esquirrós*.

Escissió, V. *escindir* *Escla*, V. *ascla*

ESCLAFAR i ESCLAFIR són variants d'una mateixa base onomatopèica SKLAFF- amb el sentit de 'aplanar d'un cop violent', 'produir un esclat que detoní bruscament i amb força', que es retroba en l'oc. *esclafà* id., i, amb una aplicació un poc diferent, en provençal, i en it. *schiaffare* 'bufetegar' i 'ficar o posar d'una manotada'; la distribució dels matisos entre els dos verbs catalans sempre ha estat un poc fluctuant i tant aquesta distribució com el naixement de les dues terminacions divergents depengué de la influència d'altres verbs de sentit i forma afí (com *esclatar, aixafar, desconfir, escafit* i *escalfar/escalfir*). □ 1.ª doc.: *esclafar*, fi S. xiv; *esclafir*, fi S. xv.

«Axí com la escuma de la aygua davant una gran ona de la aygua, qui de continent és *esclafada*, axí la

esperança e-l propòsit del hom peccador és sens neguna fermetat», *Eiximenis* (*Terç*, 137); també apareix en persones o formes diferents en el *Torcimany* d'Aversó. *D'esclafir* no en veig exemple fins al *Tirant de Galba*: «com les batalles foren prop, que's veren, començaren d'esclafir les trompetes e anafils» (*Ag. IV*, 141) (i veg. infra *esclafit*).

Esclafar aviat abunda: en *StVicentF* cantant un miracle: «lo envejós --- dient —per cert yo-us ne gitaré—. Veus, subito caygué lo traginat e *esclafà-ls*» (*Quaresma*, 233.90); «Jutge Final / en tribunal, / cert, quan seurà, / *esclafà* / los reytatons, / les nacions ---», «aquell untat / bon rey, Hieu, / noblement féu / d'alt espenyar, / tota *sclafar*, / a Jesabel», *JRoig* (*Spill*, 11706, 15902). Un operari cobra «per un jorn que més en refermar les cadires velles e adobar, là hon eren *esclaffades*», doc. *Bna.*, a. 1461 (*CaCandi, MiscHiCat. II*, 217). Particularment freqüent és veure'l emprat amb referència a metalls poc durs (amonedats o no): «per tot estany obrat qui, dins lo dit Principat, serà més --- sia pagat --- 10 sous --- si lo estany serà més en verga o en massa, o *esclafat*, no pac sinó lo dret acostumat», «per tota obra de coure feta, com són poals, olles, cànters, sia pagat 10 sous --- si lo dit coure serà més en maça o *esclafat*, pac solament lo dret acostumat», docs. de 1481 (apèndix de *Moliné* al seu *Consolat*, 233); «trencà los dits sagells, e aquells *sclafà* ab multiplicats cops de martell», doc. col·leccionat en el *Llibre de Coses assenyalades* de *Comes*; «lo dit diner prenguí jo y lo vaig *sclafar* davant ell, ab lo martell, en la enclusa», doc. d'Organyà de 1573 (*CaCandi, MiscHiCat. II*, 95).

L'ús d'aquest verb s'estén a tot el domini de la llengua, fins a les terres de més a Migjorn: civ. «*esclafà*: chafar, aplastar» (*PzCabr.*); de bon humor l'alcòia *MGadea* enumera entre els sants que no van inclosos «en lo *Calandari*»: «*Sant Escalfit, Sant Escotufat, Sant Pansit, Sant Esclafat, Sant Rebordonit* ---» (*T. del Xè* i, 203). Manlleu del català deu ser el murc. *esclafar* «aplastar» (*RmzXarrià, GaSoriano*), i possiblement també ho és l'alt-arag. *esklafáu*, que a *AKuhn* li van explicar com «roto, deshecho» i «extendido», encara que la seva àrea arribi no sols a *Fiscal* sinó àdhuc fins a *Echo* (*RLiR* xi, 160).

En canvi en llengua d'oc no hem de dubtar que s'autòcton: «*esclafà*: écacher, écraser» que deu ser almenys provençal i llenguadocià, car el *TdF* cita «m'*esclafè* la figo dau nas» en *Castor Fabre* (*Erau*, segle XVIII); d'altra banda exemplifica l'acc. «*sflaquer, frapper bruyamment*» en *Zerbin* (que era provençal d'*Ais*, † 1650) i en *JFRoux* (del NE. de *Marsella*): «*fau que t'esclafi sus la caro*», «*li esclafó au mourre un còup de ped ourrible*». Essent de Provença no és estrany que això coincideixi amb l'italià, on *schiaffare* és sobretot toscà per a 'bufetegar', i menys clàssic que *schiaffeggiare* id. [*S. XVII*] i *schiaffo* 'bufetada' general en la història de la llengua [*S. XIV*]; d'altra banda també s'usa *schiaffare* com a expressió forta i un poc despectiva per a «*buttare, mettere*»: «*schiaffàtevi un tappaccio nelle orecchie*», «*si schiaffaron*